

Våld i nära relationer

- Kommunövergripande samverkansplan

Kristinehamns
kommun

Polisen

Svenska kyrkan

Region
Värmland

Caphio Vårdcentral

BROTTSOFFER
JOURN

Innehåll

1	Inledning.....	3
1.1	Målgrupp.....	3
1.2	Syfte.....	3
2	Definition av våld och våld i nära relationer	4
2.1	Olika former av våld samt relevanta begrepp.....	4
3	Särskilt utsatta grupper.....	7
3.1	Hedersrelaterat våld och förtryck	8
3.1.1	Bortgift mot sin vilja	8
3.1.2	Kvinnlig könsstympning	9
4	Våld i nära relationer och HBTQ-personer	11
5	Dokumentation av skador	12
6	Skyddade personuppgifter.....	13
7	Myndigheternas uppdrag att samverka	14
7.1	Anmälan till socialnämnden avseende barn	14
7.2	Lokalpolisområde Kristinehamn	15
7.3	Socialnämnden	16
7.4	Skolnämnden.....	17
7.5	Integration.....	17
7.6	Vintergatans vårdcentral, Familjecentralen Källan, Primärvårdsrehabiliteringen, Kristinehamn och Nybble vårdcentral, Psykiatrisk mottagning Kristinehamn, Första linjen unga östra	19
7.7	Brottsofferjouren Östra Värmland.....	20
7.8	Svenska Kyrkan.....	20
8	Kontaktlista	22
9	Källförteckning.....	24

1 Inledning

1.1 Målgrupp

Personal som arbetar inom polisen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten, grund- och gymnasieskolan, Brottsofferjouren Östra Värmland samt Svenska Kyrkan.

1.2 Syfte

Syftet med samverkansplanen är att vuxna personer i Kristinehamn kommun som utövar eller blir utsatta för våld i nära relation, barn som finns i dessa familjer samt barn som blir utsatta för våld i nära relation ska få stöd, behandling och skydd.

2 Definition av våld och våld i nära relationer

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill” (Isdal, Per, 2002).

Våld i nära relationer innefattar allt våld som kan inträffa inom familjen, av någon man står i beroendeställning till eller av någon man har eller haft en nära relation till. Det omfattar mäns våld mot kvinnor, våld mot partner, våld mot barn, hot och våld mellan olika familjemedlemmar, exempelvis våld mot äldre eller föräldrar och mellan syskon.

Denna samverkansplan avser polisen, socialnämnden, skolnämnden, hälso och sjukvården, Brottsofferjouren Östra Värmland och Svenska Kyrkan när det gäller samverkan kring våld i nära relationer.

Gemensamt för våld i nära relationer är att det bottnar i en ojämlig maktrelation där den som utsätts för våld på något sätt är beroende av våldsutövaren i exempelvis en partnerrelation, en vänskap eller ett släktskap. Män utsätts ofta för våld av okända män utomhus medan den vanligaste formen av våld mot kvinnor utövas i hemmet av en närstående eller bekant man (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2012). Våld förekommer även i samkönade och bisexuella relationer samt av kvinnor mot män i heterosexuella relationer.

Våld i nära relationer har stor påverkan på den fysiska och psykiska hälsan för den som utsätts men också för de barn som lever i familjer där det förekommer våld mellan vuxna i en parrelation. Våldet försvårar livssituationen för alla inblandade och har stora samhällsekonomiska konsekvenser genom exempelvis sjukskrivningar, vård och behandling, arbetslöshet, kostnader för rättsprocessen, förebyggande insatser av myndigheter och andra samhällsaktörer.

Både i FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter är det tydligt att varje människa har rätt att leva ett liv utan hot och våld.

Våld i nära relationer är ofta ett mönster av handlingar som kan vara allt från subtila handlingar till grova brott. Mer konkret är det allt från att bli förlöjligad till att utsättas för våldtäkt eller dödligt våld. Våld i nära relation är ofta en kombination av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot.

2.1 Olika former av våld samt relevanta begrepp

Våld i nära relationer kan ta sig många olika uttryck och utgör ofta ett mönster av handlingar. Eftersom våldet vanligen äger rum inom hemmets väggar blir det sällan uppmärksammat av utomstående (Socialdepartementet, 2006). Det är inte lätt att bryta upp från ett långvarigt förhållande eller sätta gränser mot sina vuxna barn som har sociala, ekonomiska eller psykiska problem. Våld i nära relation leder ofta till att den våldsutsatta isoleras. Våldet trappas upp över tid och efter ett tag är det normaltillstånd för den drabbade. Personen känner inte

igen sig som misshandlad och upplever ord som våld för starkt. Det tar tid innan en person som utsätts för våld av närstående vågar berätta. Personen ger ofta signaler långt innan till sin omgivning.

Fysiskt våld

kan innebära att våldsutövaren håller fast någon mot den personens vilja, biter, river, drar i håret, bränner, skakar eller knuffar. Det kan också bestå av örffilar, knytnävsslag, sparkar, stryptag och mord.

Psykiskt våld

kan handla om hot, tvång, trakasserier, glåpord och förlöjliganden. Våldsutövaren kan också utsätta en person för kontroll och social isolering. Till det psykiska våldet hör även ekonomisk kontroll. Våldsutövaren kan ta kontroll över ekonomin och vägra sin partner insyn alternativt tvinga personen att skriva under handlingar som innebär negativa konsekvenser. Även våld eller hot om våld mot husdjur räknas till den psykiska utsattheten. Funktionshinderrelaterat våld kan till exempel bestå av att den våldsutsatta tvingas vara utan batterier till hörapparaten, att våldsutövaren tar hennes rullstol eller flyttar på käppen. HBTQ-relaterat våld kan till exempel bestå av att våldsutövaren hotar att "outa" den våldsutsatta (att utan medgivande offentliggöra att någon annan har en annan sexuell läggning än den heterosexuella eller har en annan könsidentitet än det biologiska könet).

Sexuellt våld

kan innebära olika former av sexuellt påtvingade handlingar såsom att tvinga någon att se på pornografi, att använda ett sexuellt kränkande språk samt att utsätta en person för sexuella trakasserier och våldtäkt, alternativt sexuella handlingar som personen inte vågar eller har förmåga att säga nej till. För barn under 15 år gäller att alla handlingar eller situationer med sexuell innebörd är övergrepp oavsett om de är tvingande eller inte.

Materiellt våld

kan innebära förstörelse eller stöld av den våldsutsattas personliga tillhörigheter, bohag, värdesaker etc.

Försummelse

kan exempelvis bestå i att den våldsutsatta inte får den hjälp hen behöver med mat, medicin eller hygien. Hen kan förvägras hjälp med att komma ur sängen, få för lite, för mycket eller felaktig medicin.

Hedersrelaterat våld och förtryck

innebär att våld och förtryck utövas av ett kollektiv mot syfte att kontrollera flickors och kvinnors sexualitet. Det innebär att det kan finnas förövare av båda könen och att offren kan vara kvinnor och män samt pojkar och flickor. Hedersrelaterat våld och förtryck handlar i många fall om hot som begränsar en ung persons handlingsutrymme eller rätt att välja partner. Det kan också handla om kvinnlig könsstympning.

Våldsutövare

personer som utövar våld i nära relationer.

Barn

varje person under 18 år.

Barn som far illa

barn som utsätts för skadlig behandling som utgörs av alla former av fysisk eller psykisk misshandel inklusive sexuella övergrepp, fysisk eller psykisk försummelse, kommersiellt eller annat utnyttjande, som leder till eller kan antas skada barnets hälsa, utveckling eller överlevnad. Som skadlig behandling räknas även att barnet stadigvarande vistas i en miljö som innebär eller kan innebära risk för dess hälsa, utveckling eller överlevnad, fysiskt eller psykiskt. Att barnet ser, hör eller på annat sätt förnimmer att våld förekommer i dess närmiljö är också barnmisshandel och kan sätta spår hos barnet på samma sätt som om det utsätts för direkt våld eller kränkningar

3 Särskilt utsatta grupper

När det gäller våld finns det särskilt utsatta grupper våldsutsatta och dessa bör särskilt uppmärksammas. Det är kvinnor med missbruks- eller beroendeproblematik, nysvenska kvinnor, äldre kvinnor samt kvinnor med funktionsnedsättning. Socialstyrelsen har gett ut vägledningar avseende dessa grupper.

Kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik; Skylla sig själv

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18433/2011-10-1.pdf>

Många kvinnor som lever i missbruksmiljöer ser våldet som en del av missbruket och definierar inte sig själva som våldsutsatta. Det är inte ovanligt att de blivit utsatta för våld i flera relationer. Den lagstiftning som reglerar socialnämndens ansvar inkluderar även våldsutsatta med beroendeproblematik och/eller missbruk. Det är viktigt att ha ett nära samarbete med de som ansvarar för öppenvårdsinsatser kring missbruk för att både kunna fånga upp våldsutsatta men också för att samverka på ett smidigt sätt. Det finns få platser på skyddade boenden för våldsutsatta i aktivt missbruk eller i subutex- eller metadonbehandling, men det finns några skyddade boende i Sverige som har sådana platser.

Nysvenska kvinnor; Vänd dem inte ryggen

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19317/2014-1-6.pdf>

Nysvenska kvinnor som blir utsatta för våld har svårt att söka stöd och hjälp då de kanske inte fått information om samhället och lagstiftning på området eller kan språket. Personer på asylboenden får inte arbeta, ha praktik, studera på SFI eller ta del av samhällsintroduktion. Nysvenska kvinnor som anhöriginvandrat deltar inte heller i samhällsintroduktion då ansvaret för detta ligger på den anknytningspersonen. Om anknytningspersonen utövar våld har denne stor utrymme att dels isolera och dels desinformera den nysvenska kvinnan kring vad som gäller i Sverige. Den så kallade tvåårsregeln, som innebär att personer som kommit till Sverige på grund av en nyetablerad relation beviljas tillfälligt uppehållstillstånd och normalt ska utvisas om relationen avbryts innan två år har gått är också något som hindrar våldsutsatta från att söka stöd för sin våldsutsatthet och/eller göra en polisanmälan. Det finns dock möjligheter att bevilja uppehållstillstånd om skilsmässan beror på våldsutsatthet. När det gäller de särskilt utsatta grupperna äldre kvinnor och kvinnor med funktionsnedsättning hänvisar denna rutin till den befintliga handboken "Våldsutsatta äldre och funktionshindrade – handlingsplan för socialtjänsten.

Äldre kvinnor; Blånader och silverhår

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19315/2014-1-4.pdf>

Kvinnor med funktionsnedsättning; Sällan sedda

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18415/2011-9-6.pdf>

3.1 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck har sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. Våldet har en kollektiv karaktär och det innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara av båda könen. Hedersrelaterat våld och förtryck har inte något ursprung i en särskild religion, särskild kultur, etnicitet eller klass utan har funnits och finns inom skilda samhällen och i skilda religiösa, kulturella, etniska och sociala förhållanden.

Då ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck kräver särskild noggrannhet i handlägningsprocessen kan samordnaren mot våld i nära relationer konsulteras vid behov.

Länsstyrelsen Östergötlands nationella kompetensteam för råd och konsultation kan nås måndag till fredag 9:00 – 16:00 på 010-223 57 60.

I övrigt hänvisar denna rutin till Socialstyrelsens ”Vänd dem inte ryggen” samt Länsstyrelsen

Östergötlands vägledning ”Våga göra skillnad” när det gäller handläggning av ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck:

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19317/2014-1-6.pdf>

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1dfa69ad1630328ad7c2fea2/1526067828654/V%C3%A5gaG%C3%B6raSkillnad2014.pdf>

3.1.1 Bortgift mot sin vilja

Inom forskningen finns det ingen konsensus kring begreppen tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap. Generellt kan man säga att det finns tre huvudinriktningar kring hur arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap kan definieras; dels kan praktikerna ses som helt skilda och dels som synonyma företeelser. En tredje ansats lyfter fram gränslandet mellan tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap. Tvång utgör här en problematisk term och det är inte helt enkelt att bestämma var medgivande tar slut och tvång börjar (Nationellt Centrum för Kvinnofrid) men tydligt är att det handlar om rätten att själv få välja partner.

Från den 1 juli 2014 gäller nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Två nya brott införs i brottsbalken, brottet äktenskapstvång och brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Brottet äktenskapstvång gäller den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Straffet för äktenskapstvång är fängelse i högst fyra år. Brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa handlar om att lura någon att resa utomlands i syfte att han eller hon ska giftas bort genom tvång eller utnyttjande. Straffet är fängelse i högst två år. Vidare avskaffas möjligheten för barn att få dispens att gifta sig. Den lägsta åldern som gäller för att ingå äktenskap i Sverige kommer alltså utan undantag att vara 18

år. Vissa förstadier till brottet kan också bestraffas. Mer information finns i Justitiedepartementets faktablad från maj 2014:
<https://www.regeringen.se/49bb7b/contentassets/4375cffdccc68413fa4b640584f3b78ca/starkt-skydd-mot-tvangsaktenskap-och-barnaktenskap>

3.1.2 Kvinnlig könsstympning

Kvinnlig könsstympning förekommer på flera håll i världen men framför allt i vissa afrikanska länder. Särskilt vanligt förekommande är det i Somalia, Eritrea, Etiopien och Sudan. Könsstympning eller kvinnlig omskärelse är nära knutet till identitet och en traditionell syn på kvinnlighet. Internationella studier visar att ingreppet kan ha en negativ inverkan på kvinnors självkänsla. Ingreppet kan också få stora medicinska konsekvenser, både fysiska och psykiska. Könsstympning och kvinnlig omskärelse är omdebatterade begrepp. I svensk lagstiftning används termen könsstympning och således är detta den term som används i denna rutin.

WHO har i en klassifikation delat in könsstympning i fyra olika typer. I den minst omfattande formen ingår exempelvis prickning av klitoris med ett vasst föremål. Andra ingrepp utgörs av att klitoris och de inre blygdläpparna skärs bort, vilket är det vanligaste ingreppet. Vid mer omfattande ingrepp skärs även de yttre blygdläpparna bort, vilket kallas infibulation. Vid infibulation lämnas enbart en centimeterstor öppning kvar för att menstruationsblod och urin ska kunna passera. Den mest omfattande formen av könsstympning kallas enligt WHO:s klassifikation för klitoridektomi, vilket innebär att helt eller delvis avlägsna klitoris.

Synen på männen som förövare kan skapa förväntningar på att det är pappor som skulle vara mest positiva till att deras döttrar omskärs, när det i realiteten ofta kan vara precis tvärtom. Att genomgå ingreppet innebär alltid smärta och infektionsrisk, och det kan ge upphov till långsiktiga komplikationer och besvär men de medicinska långsiktiga komplikationerna är inte så omfattande och vanligt förekommande som det ofta påstås i massmedia, rapporter och andra framställningar. Förutom de omedelbara effekterna, såsom blödning, infektioner, skador på närliggande organ och psykisk chock, finns det tecken på att ingrepp på lång sikt kan leda till underlivssmärta, cystor, urineringsbesvär, att menstruationsblod stockar sig i vaginan, smärta vid samlag samt komplikationer i samband med graviditet och födsel. Alltför starka förväntningar på att kvinnor som genomgått omskärelse alltid lider mycket eller har kroppar som förhindrar det som upplevs som naturligt (som att föda barn eller njuta av sex) kan i vissa situationer leda till felaktiga professionella beslut. Riskerna för felaktiga och förhastade beslut minskar om yrkespersoner som möter människor med bakgrund i de länder som praktiserar kvinnlig omskärelse lyssnar aktivt på dem de möter.

I grundportalen till lagen med förbud av könsstympning av kvinnor anges att ingrepp i de kvinnliga yttre könsorganen i syfte att stympa dessa eller åstadkomma andra bestående förändringar av dem (könsstympning) inte får utföras, oavsett om samtycke har lämnats till ingreppet eller inte. Påföljden är fängelse i högst 4 år. Om brottet har medfört livsfara, allvarlig sjukdom eller i annat fall inneburit ett synnerligen hänsynslöst beteende kan påföljden bli

fängelse i upp till tio år. Försök, förberedelse och stämpling samt underlåtenhet att avslöja brott är också straffbart.

Tecken på könsstymning kan vara:

- En del flickor går annorlunda efter att ha blivit utsatta för ingreppet, eftersom ärret stramar.
- Toalettbesök kan plötsligt bli mycket långa eller täta, eftersom det kan vara svårt att kissa.
- Flickorna kan vara tvungna att stanna hemma ett par dagar i samband med menstruation på grund av svåra smärtor.
- Flickorna kan ibland vägra att delta i vissa former av gymnastik som de tidigare deltagit i, på grund av att de har ärr som stramar.
- Flickor som just blivit könsstympade kan plötsligt bli mer tystlåtna, stillsammare eller svåra att få kontakt med.

Vid möten med en person (vuxen eller barn) från ovan nämnda regioner kan personal på ett respektfullt sätt fråga om personen är könsstympad. Exempelvis kan det vara en mer framkomlig väg att fråga om operationer i underlivet eller kirurgiska förändringar i underlivet. Om svaret blir ja:

- fråga och prata om komplikationer (se ovan)
- prata om svensk lagstiftning
- erbjud vid behov vidare undersökning och eventuell behandling genom besök på ungdomsmottagning och/eller hos gynekolog.

Om en flicka riskerar att bli eller har blivit könsstympad nyligen bör de rutiner som finns gällande våldsutsatta barn användas. Om det framkommer att flickan har blivit könsstympad för flera år sedan så bör istället frågan om eventuella besvär och medicinsk rehabilitering aktualiseras.

I samtal med föräldrar vars barn blivit könsstympad kan det vara bra att ta med personal som känner till problematiken (barnmorska, gynekolog). Tillsammans med dessa kan man gå igenom vad som är viktigt att ta upp under samtalet med föräldrar och flickan och i vilket sammanhang samtalet sker. I samtalet är det viktigt att inte vara fördömande utan att man visar respekt för familjens egen kultur. Det är förståeligt om föräldrarna reagerar negativt på förbudet mot könsstymning och att det upplevs som ett angrepp på deras kultur, värderingar och normer. Den känslan kan ofta förstärkas av negativa upplevelser, förknippade med att tillhöra en minoritetsgrupp.

4 Våld i nära relationer och HBTQ-personer

Det är lätt att göra misstaget att utgå från föreställningen att den våldsutsatta är en kvinna och den våldsutövande är en man eftersom heteronormativiteten är så stark i vårt samhälle. För att undvika detta är det bra att vänja sig vid att alltid prata i termer av din partner/sambo/särbo som är könsneutralt. Det är också bra att vid den första kontakten fråga om brukaren vill tilltalas utifrån sitt juridiska kön. Det kan också vara en fördel att ha en regnbågsflagga någonstans på kontoret eller i väntrummet så att den som kommer ser att det finns kompetens kring HBTQ-frågor hos personalen. Att ha en annan sexuell läggning än den heterosexuella eller en annan könsidentitet än den biologiska könet innebär att personen ”kommer ut” många gånger under livet. Som professionell kan du underlätta ”komma ut”-processen genom att tänka på ovanstående.

Våld i nära relation mot HBTQ-personer särskiljer sig på så sätt att isoleringen ofta blir dubbel. Gruppen HBTQ-personer är redan en minoritetsgrupp som ofta umgås inom gruppen. Om din partner sedan utövar social kontroll över dig så blir din isolering dubbel – dels en samhällelig isolering på grund av din tillhörighet till minoritetsgruppen HBTQ-personer och dels den isolering som blir konsekvensen av social kontroll från den våldsutövande partnern (Nationellt centrum för kvinnofrid 2009). Det är vanligt att våldsutövaren hotar att avslöja saker om den våldsutsatta som hen har berättat i förtroende. Att som HBTQ-person bli hotad med att ens partner kommer ”outa” hen om hen inte gör som våldsutövaren vill kan många gånger innebära en mycket stor rädsla just på grund av att samhället utgår från heteronormen (Holmberg och Stjernqvist 2008). Att som LHBQT-person inte själv få besluta när familj, släkt, vänner och/eller arbetskollegor ska få veta att hen inte är en heterosexuell CIS-person upplevs som oerhört skrämmande eftersom det kan få sociala konsekvenser (begreppet CIS innebär en person vars juridiska kön, biologiska kön, könsidentitet och könsuttryck är linjärt, hänger ihop och alltid har hängt ihop enligt normen, t.ex. en person som föds med vagina, ser sig själv som tjej/kvinna och har könet kvinna registrerat som kön i folkbokföringen).

Mer information finns i skriften Våldsamt olika och lika:

<https://vaxjo.se/download/18.157e2afb15d3ac8d0ad2913e/1500299371956/valdsamtlia%20rfl.pdf>

samt på Nationellt centrum för Kvinnofrids sajt.

5 Dokumentation av skador

Om den våldsutsatta har fysiska skador ska socialsekreteraren dokumentera (konstatera och beskriva, inte spekulera) vad hen ser, som t.ex. blåmärken eller skrapår. Om den våldsutsatta berättar om var och hur skadorna uppstått ska detta också dokumenteras. Om den våldsutsatta har fysiska skador är det viktigt att hen utöver nödvändig vård och behandling får dem dokumenterade av en läkare för att detta ska kunna användas som bevis i en eventuell kommande rättsprocess (Socialstyrelsen, 2011). Om den våldsutsatta inte vill uppsöka läkare kan det vara av vikt att få samtycke till att socialnämndens personal fotograferar skadorna. De flesta mobiltelefonerna har idag en så pass bra kamera att den räcker vid dokumentation av skador. Lägg gärna en linjal bredvid skadan så att storleken framkommer. Ta även foto av personen i helbild så att det syns var på kroppen skadan sitter och vilken person som fotograferas. Dokumentera vilken dag du ser skadan samt vilken dag personen uppger att våldet inträffat.

6 Skyddade personuppgifter

En person som är utsatt för ett allvarligt och konkret hot kan hos Skatteverket begära skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering och/eller skyddad folkbokföring. Det begär personen genom att skicka en ansökan till Skatteverket där hen beskriver varför hen behöver skyddade personuppgifter. Ansökan ska kompletteras med intyg från sociala myndigheter och/eller polisen, kopior av domar samt beslut om kontaktförbud om sådana finns.

Det är socialsekreterare som skriver intygen från socialtjänsten. Intyget ska innehålla en kort bakgrund kring hur kontakten med den våldsutsatta har sett ut, aktuell situation samt en bedömning om behovet av skyddade personuppgifter. Mer uppgifter kring ansökningsförfarandet finns på Skatteverkets hemsida. Ur ett barnperspektiv finns det större möjlighet att upprätthålla skyddet av den nya bostadsorten vid en skyddad folkbokföring (med eller utan sekretessmarkering) om barnet har två vårdnadshavare. Det är därför viktigt att lyfta in barnperspektivet i bedömningen kring om det är en ansökan om sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring som ska göras.

Vid en allvarlig hotbild kan personer på fingerade personuppgifter. Den ansökan lämnas till Polismyndigheten, Nationella Operativa Avdelningen – NOA, som sedan fattar beslut om ansökan ska bifallas eller avslås.

Det är mycket viktigt att ha säkerhetssamtal med vuxna och barn som ska få skyddade personuppgifter. Att leva med skyddade personuppgifter medför en rad olika konsekvenser både praktiskt, socialt, ekonomiskt (innebär ofta ökade ekonomiska kostnader) och psykologiskt. Det skydd som samhället erbjuder kan ses som en grund att utgå från men de vuxna och barn som har skyddade personuppgifter har själva ett stort ansvar att upprätthålla skyddet. Det handlar exempelvis om att diskutera hur användande av internetjänster ska hanteras, hur mobila enheters platspositioneringar ska hanteras, att uppmärksamma personerna på att det är detaljerna som gör skillnaden. Att exempelvis packa något i en plastpåse från den lokala affären och sedan åka någonstans är allt som behövs för att andra ska förstå eller ana var den nya adressen finns. Som stöd i detta arbete rörande barn och ungdomar kan med fördel materialet ”Man vill ju finnas” från Länsstyrelsen Östergötland användas:

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1dfa69ad1630328ad7c2e545/1526068071449/Man-vill-ju-finnas.pdf>

7 Myndigheternas uppdrag att samverka

Socialnämnden har enligt 3 kap. 5 § SoL ansvar för extern samverkan med andra myndigheter, verksamheter och organisationer. Enligt SOSFS 2014:4 ska socialnämnden samverka externt på så sätt att socialnämnden samordnar insatserna från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra. Om insatser ges till fler i en familj ska nämnden även samverka för att skapa förutsättningar för att samordna samtliga insatser. Samverkan ska göras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

En samordnad individuell plan, även kallad SIP, ska upprättas när en enskild har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården (2 kap. 7 § SoL) och detta gäller även våldsutsatta barn, barn som lever med våld i hemmet, vuxna våldsutsatta och vuxna våldsutövare.

I Kristinehamns kommun kommer lokalpolisområde Kristinehamn, socialtjänsten, skolförvaltningen, hälso- och sjukvården, Brottsofferjouren Östra Värmland och Svenska kyrkan, att samverka inom och mellan berörda myndigheter, instanser och organisationer avseende frågor som rör våldsutsatta kvinnor, personer utsatta för våld i samkönade relationer, barn som upplever våld i hemmet samt personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck (där att bli bortgift mot sin vilja samt kvinnlig könsstympning ingår). Detta för att ge dessa personer ett professionellt bemötande genom att ha kompetens inom området samt samverka med andra instanser i samhället på ett sätt som underlättar för brottsoffret. Målet med samverkan är bland annat att denna målgrupp ska få skydd och stöd utifrån en helhetssyn där insatser från myndigheter och organisationer kompletterar varandra. För att samverkansplanen ska fungera krävs det rutiner och tydliggörande för hur samarbetet mellan myndigheterna och frivilliga organisationer ska kunna tillgodose målgruppen.

Det är viktigt att veta hur ansvaret ska fördelas mellan olika myndigheter och hur myndigheterna kan komplettera varandras insatser. För att få en snabb och skonsam handläggning av dessa ärenden förutsätts ett smidigt samarbete mellan de olika myndigheterna.

Samverkansplanen har tagits fram i samverkan mellan berörda myndigheter och frivilliga organisationer.

7.1 Anmälan till socialnämnden avseende barn

I 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen står följande:

1 § Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och unga,
2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen,
3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och
4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i första stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman. Lag (2015:982).

1 a § Socialnämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan enligt 1 § ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. Lag (2012:776).

1 b § Socialnämnden får informera den som gjort anmälan enligt 1 § om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra detta. Lag (2012:776).

1 c § Var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden. Lag (2012:776).

Det innebär således att vissa yrkesgrupper har skyldighet att anmäla oro för barn medan andra bör anmäla oro för barn. Mer information om anmälningsplikten finns att läsa i Socialstyrelsens skrift ”Anmäla oro för barn – stöd för anmälningskyldiga och andra anmälare”.

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19456/2014-6-5.pdf>

7.2 Lokalpolisområde Kristinehamn

Polisens uppgifter

- Förebygga, upptäcka och utreda brott
- Göra hot-och riskbedömningar
- Ge information, stöd och råd
- Personsäkerhetsarbete
- Initiera målsägandebiträde, försvarare och särskild företrädare för barn
- Samverka med andra myndigheter och organisationer

Polisens verksamhet skall genomgående ha ett brottsofferperspektiv. Alla poliser är utbildade och har bra kompetens när det gäller brott i nära relationer. Brotten utreds lokalt nära medborgarna och i Kristinehamn finns en speciellt utbildad utredare. Utredningar gällande barn under 15 år handläggs av Familjevårdsgruppen i Karlstad som har utbildning i att hålla videoförhör. Efter samråd hålls barnförhören på Barnahus (se under rubriken barn).

7.3 Socialnämnden

Socialnämndens uppdrag

Socialnämnden har enligt Socialtjänstlagen (SoL) det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.

Enligt 5 kap. 11 § SoL hör det till socialnämndens uppgifter att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Lag (2012:776).

Socialnämnden bör i verksamhet som rör våldsutsatta kvinnor se till att de metoder som används för att ge en kvinna stöd och hjälp är utformade utifrån den bästa tillgängliga kunskapen om våldsutsatta kvinnors behov och vad som ger bäst resultat. Nämnden bör vidare i verksamheten beakta både grupper och enskildas behov av stöd och hjälp, inklusive särskilda behov på grund av t.ex. ålder, etnicitet, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller missbruk och beroende (SOSFS 2014:4).

Socialnämnden bör kunna erbjuda insatser dels till våldsutövande föräldrar dels till andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn. Nämnden bör vidare kunna erbjuda våldsutövare insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld (SOSFS 2014:4).

Socialnämndens skyldighet att stödja brottsoffer omfattar våldsutsatta oavsett kön i både hetero- homo-, och bisexuella relationer samt barn.

Socialnämnden ska utforma och genomföra insatser för den enskilde tillsammans med denne och socialnämnden har också ansvar för att vid behov samverka med andra samhällsorgan, organisationer och föreningar enligt 3 kap 5 § SoL.

Socialnämnden fullföljer sitt uppdrag genom att:

- Erbjudna information och rådgivning som en kommunal service utan biståndsbeslut. Denna service kan erbjudas vid fem tillfällen. Därefter ska behovet prövas av socialsekreterare.
- Bedöma och tillgodose barns/vuxnas behov av omedelbart skydd och stöd genom både skyddsbedömningar och strukturerade riskbedömningar.
- Utredda barns/vuxnas behov av kort- och långsiktigt stöd utifrån sin våldsutsatthet och/eller sitt våldsutövande.
- Bevilja insatser enligt bestämmelserna om rätten till bistånd i 4 kap 1 § SoL. Insatser som erbjuds kan vara information och råd, stödsamtal, hjälp att ordna ett stadigvarande boende, stöd i föräldraskap, hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården och andra myndigheter, ekonomiskt bistånd, tillfälligt boende, vård och behandling, förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer.
- Samverka internt för att samordna insatserna så att de inte motverkar varandra. Samverka externt med andra verksamheter, myndigheter och organisationer som berörs för att skapa

förutsättningar för att samordna insatserna från de olika aktörerna. Både extern och intern samverkan ska göras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som lever med våld i hemmet.

7.4 Skolnämnden

”Utbildningen skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor”(Skollagen 1 kap 5§)

Var och en som arbetar i skolan skall uppmärksamma elever som misstänks fara illa eller som lever under förhållanden som inte är förenliga med mänskliga rättigheter.

Skolan arbetar med dessa frågor på olika nivåer:

- Förebyggande: I undervisning, kontakt med föräldrar, kompetensutveckling av personal, lokala planer mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering.
- Direkta åtgärder vid akuta händelser: Skolorna följer de lokala handlingsplanerna mot hot och våld där det framgår vad som ska göras och vem/vilka ansvarar för vad.
- Långsiktiga åtgärder: Skolorna arbetar med uppföljning och revidering av de lokala handlingsplanerna mot hot och våld.
- Rektor, skolsköterska och skolkurator har en viktig roll som mottagare av information från skolan personal.
- Elevhälsan (i synnerhet skolkurator och skolsköterska) kan erbjuda samtalsstöd till utsatta elever. Vid behov hjälper elevhälsan till att lotsa barn och föräldrar till berörd instans.
- Personal inom fritidshem och fritidsgårdar är också viktiga informationsmottagare.

Skolans personal i alla stadier, från förskolepersonal till gymnasiepersonal, kompetensutvecklas gällande våld i nära relationer.

7.5 Integration

Ansvarsfördelning nyanlända

Den som får uppehållstillstånd i Sverige omfattas som regel av samma regelverk som andra personer som är bosatta i landet. Det finns därutöver vissa regler som tar sikte på gruppen nyanlända.

Kommunens ansvar och uppgifter

Boende till de nyanlända som anvisas till kommunen genom Migrationsverket enligt bosättningslagen

- Vid behov praktisk hjälp i samband med bosättning
- Förskola och skola
- Utbildning i svenska för invandrare (SFI)
- Vuxenutbildning
- Samhällsorientering
- Vid behov kompletterande försörjningsstöd och annat socialt bistånd efter ansökan
- Boende och omsorg för ensamkommande barn
- Väcka talan om eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare till ensamkommande barn med uppehållstillstånd.

Integrationsenheten träffar de nyanlända som har fått uppehållstillstånd, både permanent och tillfälligt. Socialtjänsten ansvarar däremot för insatser gällande ensamkommande barn.

Det skiljer sig mellan olika kommuner hur integrationsarbetet är upplagt. I Kristinehamn sorterar integrationsenheten under kommunledningsförvaltningen, och i enhetens arbete ingår ingen myndighetsutövning. Däremot samverkar vi med de myndigheter som de nyanlända kommer i kontakt med, t.ex. Arbetsförmedlingen. Dels träffar vi dem som efter asylansökan får uppehållstillstånd, enheten får då en anvisning från Migrationsverket och träffar personen/personerna direkt i samband med inflytt till Kristinehamn. Alternativt kan en person få status som kvotflykting, och får permanent uppehållstillstånd utan att genomgå asylprocessen. Dessa personer möter vi upp direkt då de anländer till Sverige.

Dessa två målgrupper är de som kommunen har ansvar för när det gäller boende, övriga nyanlända har samma rättigheter och skyldigheter som alla andra boende i kommunen.

Vi träffar även dem som är inskrivna i etableringen (som generellt brukar vara de två första åren efter att man har fått uppehållstillstånd) som flyttar från annan ort till eget boende i Kristinehamn.

En fjärde målgrupp är de som kommer till Sverige på anknytning till familjemedlemmar som redan bor här, t.ex. ensamkommande barn.

Kortfattat kan man säga att integrationsenheten gör det som andra myndigheter inte har möjlighet att göra.

För att orientera sig i samhället förutsätts det ofta att man är född och uppvuxen i Sverige och därmed införstådd med hur samhället är uppbyggt. Om vi som exempel tar en barnfamilj som har fått uppehållstillstånd så kan de första kontakterna handla om att hjälpa de nyanlända med att

- anmäla barnen till skolgång/barnomsorg
- registrera sig på Skatteverket som inflyttad och ansöka om fullständigt personnummer
- anmälan till svenska för invandrare, SFI,

- etablera kontakt med sjukvården vid behov,
- skriva in sig på Arbetsförmedlingen för att ingå i etableringen och sedan upprätta gemensam planering med integrationsenheten, Arbetsförmedlingen och vuxenutbildningen.

Sedan har vi kontakt med familjen under de två år som de ingår i etableringen. Handläggare från enheten kan vid behov delta i möten med t.ex. skola, hälsovård eller socialtjänst. En stor del av enhetens arbete är att informera om hur det svenska samhället är uppbyggt. Samtal kan handla om allt från hur det svenska socialförsäkringssystemet fungerar till att prata om normer i samhället.

Utöver den individuella kontakten så har vi verksamheter i grupp. Vid behov kan vi ha gruppinformation om olika aktuella ämnen, t.ex. om vad som krävs för att ta ett svenskt körkort, vardagsekonomi eller föreningsliv.

Infocenter är en del av enheten. Det är en mottagning med drop in-verksamhet dit man kan gå för att få hjälp med lättare ärenden. Ärenden som man kan få hjälp med på Infocenter är t.ex. hur man ska gå tillväga för att boka besök med sjukvården eller att tyda brev från myndigheter.

Integrationsenheten utreder inte våld och beviljar heller inga insatser, däremot kan vi motivera till att söka hjälp eller så gör vi en orosanmälan. Vi kan även vara med som ett stöd i kontakt med t.ex. polis eller sjukvård.

7.6 Vintergatans vårdcentral, Familjecentralen Källan, Primärvårdsrehabiliteringen, Kristinehamn och Nybble vårdcentral, Psykiatrisk mottagning Kristinehamn, Första linjen unga östra

Hälso- och sjukvårdens övergripande ansvar gällande våld i nära relationer: Kvinnor, barn och män söker hälso- och sjukvården för akuta skador, fysiska eller psykiska reaktioner eller kroniska effekter orsakade av våld i nära relation. Många skäms över sin situation och berättar inte spontant om våldet. Personal inom hälso- och sjukvården har ett särskilt ansvar och en unik möjlighet att göra en insats för människor som är våldsutsatta. Genom särskild uppmärksamhet vid vissa typer av fynd och symptom, ett gott bemötande, och genom rätt frågor, ges den våldsutsatta en möjlighet att berätta för någon utomstående om sin situation och bereds möjlighet att komma ifrån den.

Hälso- och sjukvården ansvarar för omhändertagande av uppkomna skador, både fysiska och psykiska. Vid behov remitteras patienten till adekvat sjukvårdsinrättning.

Hälso- och sjukvården ansvarar för att informera om vilka hjälp instanser som finns och hjälper till att förmedla kontakt vid behov. All hälso- och sjukvårdspersonal har anmälningsplikt enligt socialtjänstlagen för barn som är utsatta för, eller bevittnar våld.

Hälso- och sjukvården ska vara andra myndigheter till hjälp om behov finns av undersökning eller dokumentation. Sekretessen kan frångås i kontakt med rättsväsendet om det gäller brott där minsta föreskrivna straff är 1 års fängelse.

7.7 Brottsofferjouren Östra Värmland

Brottsofferjouren Östra Värmland är en ideell förening som är verksam i Storfors, Filipstad och Kristinehamn. Brottsofferjouren erbjuder kostnadsfritt stöd, råd och information till alla personer som utsatts för brott, är vittnen till brott, är anhöriga eller anhöriga till gärningspersoner. För att få hjälp av Brottsofferjouren behöver brottet inte vara polisanmält och den hjälpsökande kan vara anonym. Alla volontärer inom Brottsofferjouren har genomgått en teoretisk och praktisk grundutbildning samt avlagt tystnadslöfte.

Grunden i arbetet är FN:s konvention om mänskliga rättigheter, där alla människors lika värde och rättigheter slås fast.

Brottsofferjouren kan bistå med:

- Individuellt stöd, råd och information till brottsoffer, vittnen, anhöriga och anhöriga till gärningspersoner. Stödet består bl.a. av samtalsstöd, råd och stöd igenom brottmålsprocessen, hjälp kring skadestånd brottsskadeersättning och i försäkringsfrågor, hjälp vid kontakt med myndigheter och polisen samt som stöd vid rättegång.
- Information och råd kring brottsofferfrågor till yrkesverksamma.
- Gruppbaserat stöd.

Orosanmälan

Brottsofferjouren Östra Värmland har beslutat att en orosanmälan görs till socialtjänsten vid misstanke och oro kring att barn far illa. Beslutet har fattats utifrån att ideella föreningar inte är tvingade enligt lag att göra orosanmälningar till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa.

7.8 Svenska Kyrkan

Svenska kyrkan firar gudstjänst, bedriver undervisning, utövar diakoni och socialt arbete med syfte att vara till hands i vardag och högtid, i sorg och glädje. Mycket av vårt arbete är att betrakta som förebyggande då vi både erbjuder en gemenskap som ger kontakter både människor emellan och med våra diakoner, präster och pedagoger. Alla yrkesgrupperna har utbildning för och stor erfarenhet av det existentiella samtalet.

Vi finns även med i olika gränsöverskridande nätverk både vad gäller våld i nära relation och vård och omsorg.

Vi har även representanter i POSOM (psykiskt och socialt omhändertagande) och har en krisberedskap för större kriser.

Hos oss kan man få enskilt samtalsstöd av diakon eller präst.

Vi kan vara med vid kontakter med olika myndigheter.

Vidare har vi upparbetade kanaler för att slussa vidare till rätt instans.

8 Kontaktlista

Polismyndigheten	114 14
Kontaktperson våld i nära relationer, Monica Rudskog	
Akuta situationer	112
Socialtjänsten	
Socialtjänsten reception	0550-88 400
(Barn- och ungdomsgruppen, Vuxengruppen, Ekonomigruppen och BORIS-gruppen (Boende och Resurser i Samhället).	
Samordnare mot våld i nära relationer	0550-85 845
Socialjouren	054-540 50 54
erbjuder stöd, hjälp och rådgivning vid akuta situationer	054-540 54 14
utanför kontorstid. sön-tors 16.30 – 00.00, fre-lör 16.00-01.30	
Akuta lägen efter socialjourens stängning, ring polisen på 112	
Skolan	0550-88 000
Skolan är indelad i olika områden. Ansvar för elevers psykosociala hälsa har främst elevhälsan där kuratorerna ingår. För kontakt med den kurator som tillhör aktuellt skolområde, ring kommunväxeln.	
Hälso- och sjukvården	
Vintergatans vårdcentral	0550-77 50 00
Kristinehamn och Nybble vårdcentral	0550-863 03
Mödrahälsovården	0550 - 863 60
Barnhälsovården	0550-863 20
Psykiatriska öppenvårdsenheten	0550-867 40
Rehabiliteringsenheten	0550-862 96
Brottsofferjouren Östra Värmland	0550-122 20
Svenska Kyrkan i Kristinehamn	0550-879 00
Resursteam Heder, Länsstyrelsen Värmland	
https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4e0415ee166afb593247d9c/1541084422043/Resursteam%20V%C3%A4rmland%20HRV%202018-11-01.pdf	
Regional stödtelefon för professionella och ideella, se länk ovan för aktuella kontaktpersoner	
Kvinnofridslinjen	020-50 50 50
Nationell stödtelefon för professionella, ideella och våldsutsatta. Öppen dygnet runt.	
Terrafem	020-52 10 10
Flerspråkig nationell stödtelefon för våldsutsatta. Öppen vardagar 8-18.	
Preventell	020-66 77 88
Nationell stödtelefon för personer med oönskad sexualitet.	

Öppen vardagar 11-15.

Nationellt kompetensteam HRVF, tvångs- och barnäktenskap

010-223 57 60

Nationell stödtelefon för professionella och ideella

Öppen mån-fre 9-16.

9 Källförteckning

Länsstyrelsen Västra Götalands län (2013:22), *Social hållbarhet – årsbok om arbetet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län 2012*

Isdal, Per (2002), *Meningen med våld*

Socialdepartementet, SOU 2006:65, *Att ta ansvar för sina insatser. Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*

Socialstyrelsen (2011), *Skylla sig själv? – Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med missbruks eller beroendeproblem*

Socialstyrelsen (2014), *Vänd dem inte ryggen – utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck*

Socialstyrelsen (2014), *Blånader och silverbår – utbildningsmaterial om våld mot äldre kvinnor*

Socialstyrelsen (2011), *Sällan sedda – utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med Funktionsnedsättning*

Länsstyrelsen Östergötland (2011), *Våga göra skillnad*

Justitiedepartementet (2014), *Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap*

Nationellt Centrum för Kvinnofrid (2009), *Våld i samkönade relationer — en kunskaps- och Forskningsöversikt*

Holmberg & Stjernqvist (2005), *Våldsamt lika och olika: om våld i samkönade parrelationer*

Länsstyrelsen Östergötland (2014), *Man vill ju finnas!*

SOSFS 2014:4, *Våld i nära relationer*

Socialstyrelsen (2014), *Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningskyldiga och andra anmälare*

Socialtjänstlagen (2001:453)

Skollag (1985:1100)